

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA BIBLIOTEKARSTVO IN INFORMACIJSKO ZNANOST

MODELNO UČENJE

Seminarska naloga pri predmetu Osnove psihologije

Avtorici: Ana Gašperič, Anja Logar
Mentorica: dr. Vlasta Zabukovec, izr. prof.

Ljubljana, marec 2014

Kazalo

UVOD.....	2
MODELNO UČENJE.....	2
Shema modelnega učenja.....	3
Temelji modelnega učenja.....	3
Dejavniki, ki vplivajo na modelno učenje.....	4
ALBERT BANDURA: RAZISKOVANJE MODELNEGA UČENJA Z LUTKO BOBO.....	5
Metodologija	5
Rezultati eksperimenta.....	6

KRITIČNA PRESOJA EKSPERIMENTA.....	7
METODOLOŠKA PRESOJA	7
ZAKLJUČEK.....	8
VIRI:.....	8

UVOD

Z modelnim učenjem se v življenju velikokrat srečujemo. Vsi smo že posnemali kakšno stvar, ki smo jo nekje videli in se nam je zdela zanimiva ali si s posnemanjem pomagali, da smo neko stvar lažje naredili. Z raziskovanjem modelnega učenja se je ukvarjal kanadski psiholog Albert Bandura, ki je najbolj znan po svojem eksperimentu z lutko Bobo. V seminarski nalogi bova predstavili modelno učenje, njegove elemente in dejavnike, ter Bandurov eksperiment učenja agresivnega vedenja pri otrocih. Najino nalogo bova povezali tudi s predavanji in sicer s kognitivnimi procesi, ki tudi vplivajo na modelno učenje ter z nekaterimi elementi tega učenja.

MODELNO UČENJE

Kot smo povedali že pri predavanjih, spada modelno učenje med socialno kognitivno teorijo učenja. Modelno učenje se pojavlja zelo zgodaj. Otrok že kot dete posnema najprej lastne glasove, nato glasove drugih. Z igro oponaša otrok dejavnost odraslih, posebno staršev. Posnemajo tudi vzornike med odraslimi. To jih usposablja, da rešujejo naloge in probleme, ki jim sami niso kos.

(Pečjak, 1977)

Pri tej vrsti učenja, se novega vedenja naučimo z opazovanjem modela. Posnemamo lahko model, ki je živ, kot so starši, vrstniki, ali pa junake v filmih, knjigah, ki so simbolični modeli. Nekaterih vzorcev vedenja se lahko naučimo tako, da opazujemo in posnemamo druge brez lastne izkušnje. Z modelnim učenjem se učimo nasilja, prosocialnega vedenja, humanosti, ljubeznivosti, govora, čustvenih odzivov v različnih okoliščinah (na primer žalovanje), obvladovanja samega sebe, govora, spretnosti. S posnemanjem se naučimo zelo kompleksnih dejavnosti npr. pilotiranja in kirurških operacij. Tudi živali se učijo tako: opice, golobi, ptice pevke morajo slišati svoje vrstnice drugače se ne bi naučile peti. Od posameznika odvisno ali bo to vedenje sprejel in ga posnemal. To je odvisno od kognitivnih procesov: njegovega mišljenja, pričakovanja, vrednot, zaupanja vase...

(Kompore, Stražisar, Dogša, Vec in Curk, 2007)

Posnemanje neke dejavnosti skrajša napor in čas učenja, zmanjšuje število poskusov in napak, zato je napredek hitrejši. Učinek posnemanja je večji, čim bolj so naloge zapletene in če zahtevajo višjo miselno aktivnost.

(Pečjak, 1977)

Shema modelnega učenja

Modelno učenje poteka v treh stopnjah kot kaže shema:

Izpostavitve— osvojitve— sprejetje

Učenec zaznava modelno vedenje in je nanj pozoren, če le-to dovolj izstopa.

Nato se tega vedenja nauči, kar je odvisno od njegovih sposobnosti in drugih dejavnikov. Vedenja lahko usvoji, tudi če je model kaznovan, to pa še ne pomeni, da ga bo sprejel za svojega in ga posnemal. Nazadnje opazovalec vedenje sprejme za svoje, se z njim strinja, ga odobrava in ga je pripravljen posnemati.

(Kompore idr., 2007)

Temelji modelnega učenja

Bandura opisuje 4 elemente modelnega učenja:

➤ **Pozornost**

Pri modelnem učenju je posameznik pozoren na modelovo vedenje in ga zazna. Med opazovanjem poteka nenehna selekcija gradiva. Človek namreč ne more istočasno zaznavati vseh stvari.

➤ **Zapomnitev oziroma ohranjanje**

Informacije o vedenju shranimo v dolgotrajni spomin. Osvojitev še ne pomeni, da se bo opazovalec tako tudi vedel. Če se z vedenjem strinja, ga odobrava in ga sprejme.

➤ **Izvajanje**

Vedenje moramo vaditi. Vadimo lahko tudi samo na miselni ravni s pomočjo predstavljanja.

➤ **Motivacija**

Včasih vedenja, ki smo ga opazili in si ga zapomnili ne posnemamo. Pomembno je kakšne posledice pričakujemo od vedenja. Neko vedenje izvedemo, ko smo zanj motivirani. Motivacija se prepleta z vsemi od navedenih elementov, saj posebna motiviranost za učenje ojača našo pozornost, trud za ohranjanje osvojenega ter motiviranost za nadaljno izvajanje naučenega. Motivacija je pogoj, da pride do prehoda od zapomnitve k posnemanju. Bandura pozna dve vrsti ojačanja: notranje in zunanje.

(Kompore idr., 2007)

Na notranje ojačanje smo običajno manj pozorni. Zastavimo si standarde in kriterije in če jih izpolnimo to povzroči v nas pozitivno notranjo ojačitev ali neke vrste samonagrado. Če jih ne izpolnimo pa to vodi v negativno ojačitev ali občutek krivde. Bandura tudi meni, da kriterije samoojačevanja dobimo, ko opazujemo in posnemamo vzorce samoojačevalnega vedenja drugih ljudi. Ljudje z visokimi samokriteriji ob nedoseganju le teh vodi k samoodrekanju.

(Musek, 2003)

Dejavniki, ki vplivajo na modelno učenje

Na modelno učenje vpliva vrsto dejavnikov. Kot je že bilo omenjeno, se modelnega učenja poslužujemo že zelo zgodaj, najbolj intenzivno je to v obdobju pubertete in mladostništva, kar povezujemo s potrebo mladih po sprejetju med vrstniki oziroma s potrebo po sprejetosti v neki socialni skupini. S starostjo naraščata tudi zapomnitev in pozornost. Omeniti je potrebno tudi prestiž in kompetentnost modela, pri čemer ima model z višjim statusom večjo vlogo in pomembno vpliva na izvajanje vedenja.

Če je model izstopajoč, pritegne večjo pozornost. Model mora biti tudi prepričljiv in podoben učencu po spolu, zunanosti, starosti, socialnemu statusu, značaju in podobno. Čim bolj je model podoben učencu, tem večja je verjetnost posnemanja. Če je model za neko delovanje nagrajen, ga bomo prej posnemali, saj bomo nagrado pričakovali tudi mi.

(Kompore idr., 2007)

ALBERT BANDURA: RAZISKOVANJE MODELNEGA UČENJA Z LUTKO BOBO

Raziskovalni

problem

Proučevali so ali učenje lahko poteka samo z opazovanjem modela in ali bodo učenci kasneje v odsotnosti tega modela posnemali njegovo vedenje.

Postavili so si tri hipoteze:

1. Otroci, ki bodo videli agresivne modele, se bodo pogosteje vedli agresivno, kot otroci, ki bodo videli neagresivne modele ali pa nobenih modelov.
2. Otroci, ki bodo videli neagresivne modele, se bodo redkeje vedli agresivno, kot tisti, ki bodo videli agresivne modele ali nobenih modelov.
3. Dečki bodo pogosteje posnemali agresivno vedenje kot deklice, zlasti, če bo model moški, ne pa ženska.

(Kompore idr., 2007)

Metodologija

UDELEŽENCI

V raziskavi je bilo udeležениh 72 otrok, 36 dečkov in 36 deklic, ki so bili stari med 37-69

mesecev.

Uporabili so laboratorijski eksperiment. Odvisna spremenljivka v eksperimentu je bila

količina posnemovalnega vedenja in agresija otrok. Neodvisna spremenljivka, je bila vrsta zgleda. Z njo so manipulirali in jo spreminjali tako, da je bil v eni skupini prikazan agresiven zgled, v drugi neagresiven zgled, v kontrolni skupini pa ni bilo zgleda.

Postopek

eksperimenta

Otroke so razdelili v tri skupine. Dve skupini sta bili eksperimentalni, ena pa kontrolna. V vsaki skupini je bilo 12 deklet in 12 fantov, glede na raven agresivnosti.

Otroke so peljali v sobo z igračami, kjer so se deset minut igrali s tiskanjem s krompirji in slikami. Med tem časom se je v prvi skupini neagresivni moški ali ženska igrala z lutko na miren in podredljiv način. V drugi skupini je agresivni model z lutko Bobo ravnal agresivno. Nanjo se je usedel, jo udarjal v nos, metal v zrak, tolkel s kladivom in brcal po prostoru. Med temi dejanji je govoril agresivne vzklike, kot so udarim ga v nos, buum, vržem ga v zrak in neagresivnimi izrazi, kot sta spet je za menoj in prav res je močan fant.

Vse otroke so odvedli na različna eksperimentalna mesta in povzročili blago agresivno vzburjenje, tako da so jim prekinili igro z zelo privlačnimi igračami. Vsem so dali enako možnost, da pokažejo agresivnost. Potem so vse otroke odpeljali v sobo, kjer so imeli na voljo igrače, ki so omogočale agresivno igro, kot so lutka Bobo, leseno kladivo, puške s sulicami in žoga na vrvici, ter neagresivne igrače, kot so čajni servis, lutke in barvni papir. Skozi enosmerno steklo so otroke opazovali dvajset minut in si beležili vedenje v različnih kategorijah:

- Opazovali so ali otroci posnemajo agresivnega modela, tako da za njim ponavljajo agresivne stavke in izraze, sedijo na lutki in jo udarjajo po nosu.
- Ali otroci delno posnemajo agresiven model s sedenjem na lutki in tolčenjem s kladivom po drugih predmetih.
- Ali otroci uporabljajo neposnemalno fizično in verbalno agresijo. To pomeni, da otroci lutko udarjajo in uporabljajo agresivne izraze kot model, ter so agresivni do drugih predmetov.
- Neagresivna igra in mirno vedenje

(Hill, 2001)

Rezultati eksperimenta

Pri raziskavi so prišli do naslednjih rezultatov:

- Otroci, ki so opazovali agresivni model, so bolj pogosto pokazali agresijo in se pogosteje vedli fizično in besedno agresivno, kot tisti otroci, ki niso videli zgleda ali pa so videli neagresivni zgled.
- Skupina otrok, ki je opazovala agresiven model, je bolj pogosto posnemala fizične ali verbalne agresije kot otroci v drugih dveh skupinah.
- Otroci, ki so opazovali neagresiven model, so agresivno vedenje kazali manj pogosto. Razlika s kontrolno skupino, ki niso videli modela ni bila vedno velika.
- Otroci so v nekaterih kategorijah pogosteje posnemali model istega spola. Dečki so moški model pogosteje posnemali pri fizični in verbalni agresiji in igri s puško, medtem, ko so deklice ženski model posnemale predvsem v verbalni agresiji.

(Hill, 2001)

Kasneje je Bandura večkrat ponovil eksperiment z različnimi pogoji. Trem skupinam otrok je pokazal film z agresivnim vedenjem. V prvi skupini je prikazal, da je bilo tako vedenje na koncu nagrajeno, v drugi je bilo kaznovano, v tretji pa so bile nevtralne posledice za model. Potem so otroke postavili v podobno situacijo. Otroci, ki so bili v drugi skupini in so videli kaznovanje modela so se obnašali najmanj agresivno. V drugem delu eksperimenta so otroke k agresivnemu vedenju spodbujali z privlačnimi nagradami, saj so hoteli preveriti ali so se vsi otroci naučili agresivnega vedenja. V tem primeru so se vsi otroci vedli enako agresivno.

(Kompore idr., 2007)

KRITIČNA PRESOJA EKSPERIMENTA

METODOLOŠKA PRESOJA

- Bandurovemu eksperimentu so očitali, da je bila situacija v eksperimentu umetna, saj nasilje nad lutko ni enako in je manj sporno, kot če bi izvajali nasilje nad resničnim človekom. Raziskave so pokazale, da otroci verjetneje prizadenejo druge otroke, po opazovanem nasilnem vedenju.
- Ker se modeli niso enako obnašali pred vsako skupino, je Bandura ponovil eksperiment tako, da je skupinam otrok predvajal kaseto z različno vidnimi posledicami vedenja.

TEORETIČNA

PRESOJA

Raziskava se je pri raziskovanju učenja s posnemanjem osredotočila le na opazovanje drugih in pri tem ni upoštevala naših izkušenj in vpliva nagrade na naše vedenje. Bandurova raziskava je vplivala tudi na pomisleke o vplivu medijev na nasilje otrok.

ETIČNOST

EKSPERIMENTA

Otroke so učili agresivnega vedenja in ga nanj navajali. Se vam zdi sprejemljivo, da otroci sodelujejo v taki raziskavi?

(Kompore idr., 2007)

ZAKLJUČEK

Ob pisanju seminarske naloge, sva ugotovili, kako zelo se najina tematika povezuje z nekaterimi pojmi, ki smo jih že obravnavali pri predavanjih in kako se vse prepleta. Tako sva nekatere pojme ponovili in utrdili. Naučili sva se, da se modelno učenje pojavlja že zelo zgodaj in da se pri posnemanju ne zavedamo, da se pravzaprav učimo, saj učenje ponavadi povezujemo z učenjem v šoli in podobno. Najbolj zanimiv del naloge je bilo vsekakor preučevanje Bandurove raziskave in kritična presoja te.

VIRI:

Hill, G. (2001). *Psihologija : shematski pregledi*. Ljubljana : Tehniška založba Slovenije.

Kompore, A., Stražisar, M., Dogša, I., Vec, T. in Curk, J. (2007). *Psihologija: Spoznanja in dileme*. Ljubljana : DZS.

Musek, J. (2003). *Zgodovina psihologije*. Ljubljana: Filozofska fakulteta.

Pečjak, V. (1997). *Psihologija spoznavanja*. Ljubljana: DZS.